

BACHELOROPPGAVE

Har vi alle sammen en form for særskilt behov?

Do we all have some kind of special need?

Kandidatnummer: 401

BACH301

Fakultetet for lærerutdanning, kultur og idrett.

Institutt for pedagogikk, religion og samfunnsfag

Veileder: Karoline Jangård Selliseth

Innleveringsdato: 25.05.2022

Antall ord: 8180

Abstrakt

This bachelor's thesis examines how educational leaders work with children with special needs. Throughout my studies, I always wondered about this, and did not feel that I gained enough experience working with children with special needs. To investigate this, I have used qualitative methods and interviews to gather empirical data to shed light on my problem: *How do educational leaders work with children with special needs?*

In view of my problem, I have in this research project chosen to look at the concepts of special needs, inclusion and what methods are used by educational leaders to include children with special needs. Furthermore, I have linked the findings to relevant theory with analysis and discussion. One key finding of this thesis is that pedagogical leaders work differently.

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning	1
1.1 Problemstilling	1
1.1.1 Presisering av problemstilling:	1
2.0 Teori	2
2.1 Særskilte behov	2
2.2 Inkludering	2
2.3 Spesialpedagogisk hjelp	3
2.4 Hjelpemidler	4
2.5 Personalsamarbeid	5
3.0 Metode	6
3.1 Valg av metode	6
3.2 Fordeler og ulemper med valgt metoden	7
3.3 Valg av informanter	8
3.4 Databehandling	8
3.5 Metodekritikk.....	8
3.6 Etske hensyn	9
4.0 Mine funn	10
4.1 Særskilte behov	10
4.2 Inkludering	11
4.3 Spesialpedagogisk hjelp og ekstern hjelp	12

4.4 Personalsamarbeid:	13
4.5 Oppsummering.....	13
5.0 Drøfting	14
5.1 Inkludering og særskilte behov	14
5.2 Spesialpedagogisk hjelp.....	15
5.3 Hjelpemidler	16
5.4 Måter å arbeide på – personalsamarbeid.....	18
6.0 Oppsummering/avslutning	20
7.0 Referanser	22
Vedlegg	25
Vedlegg 1.	25
Informasjonsskriv og samtykkeerklæring	25
Vedlegg 2.	27
Intervjuguide.....	27
Vedlegg 3.	28
Godkjenning av NSD.....	28

1.0 Innledning

I denne bacheloroppgaven skal jeg se nærmere på hvordan man kan arbeide med barn med særskilte behov i barnehagen. Oppgaven vil rette seg mot pedagogiske ledere og barn med særskilte behov. For å få svar på min problemstilling vil jeg gjennom aktuell faglitteratur og kvalitativ forskning, drøfte hvordan pedagogiske ledere arbeider med barn med særskilte behov i barnehagen.

I stortingsmelding 41 (2008 -2009) om kvalitet i barnehagen presiseres det at barnehagen har et særlig ansvar for å sikre tidlig og god hjelp til barn som har behov for særkilt oppfølging. Videre står det også at alle barn skal bli inkludert, uavhengig av funksjonsnivå og sosial bakgrunn (s. 12). Jeg har valgt dette temaet hovedsakelig fordi jeg ønsker å tilegne meg mere kunnskap rundt arbeid med barn med særskilte behov. Etter mine erfaringer fra å jobbe som vikar i barnehage og fra å være i praksis under barnehagelærerutdanningen har jeg fått et perspektiv på hvor viktig arbeidet rundt barn med særskilte behov er. Jeg sitter igjen med en opplevelse av at pedagogiske ledere har forskjellige måter å arbeide med barn med særskilte behov. Derfor ønsker jeg å forske på muligheter man har i arbeidet rundt barn med særskilte behov. Som rammeplanen (2017) sier så skal barn som mottar spesialspedagogisk hjelp inkluderes i det allmennpedagogiske tilbudet og i barnegruppen (Kunnskapsdepartementet, s.40).

1.1 Problemstilling

I denne bacheloroppgaven skal jeg finne svar på problemstillingen: *Hvordan arbeider pedagogiske ledere med barn med særskilte behov?*

Hva legger pedagogiske ledere i begrepene inkludering og særskilte behov, og hvordan de arbeider med barn med særskilte behov, er det jeg ønsker å se nærmere på.

1.1.1 Presisering av problemstilling:

I problemstillingen har jeg valgt å legge vekt på hvordan pedagogiske ledere arbeider med barn med særskilte behov. I et forsøk på å avgrense problemstillingen har jeg valgt å bare ta utgangspunkt i pedagogiske ledere og ikke andre ansatte i barnehagen. Når jeg i denne opppgaven skriver om barn med særskilte behov, mener jeg barn som har behov for mer tilrettelegging i barnehagehverdag

2.0 Teori

Dette kapittelet vil i hovedsak handle om den faglitteraturen jeg mener er relevant for min problemstilling. Det teoretiske rammeverket er valgt på bakgrunn av mine funn fra intervjuene og tidligere relevant forskning. Først vil jeg presentere teori om begrepene særskilte behov og inkludering. Videre vil jeg presentere teori om spesialpedagogisk hjelp, hjelpemidler og til slutt teori om personalsamarbeid.

2.1 Særskilte behov

I denne forskningsoppgaven er begrepet særskilt behov det som bli mest vektlagt. Begrepet er en fellesbetegnelse for alle barn som har behov for oppfølging av ulike årsaker. Det er et mangfoldig begrep, der miljøet og omgivelsene rundt barna spiller en stor rolle (NOU 2009: 18). Gjøsund og Huseby (2000) skriver at barna er svært forskjellige. De har forskjellige behov og noen ganger kan ha behov for særskilt oppfølging i perioder. De skriver også at det kan være barn som for eksempel ikke fungerer så godt i samspill med andre barn, pådrar seg fysiske skader, strever med å tilpasse seg kravene til samfunnet eller opplever kriser i familien (s. 9). Solli og Andresen (2012) beskriver også barn som har vanskeligheter med å være sammen med flere barn samtidig, ofte havner i konflikter. Barna bruker ofte måter å løse konflikter på som er uhensiktsmessige, og som gjør at andre barn blir redde for å leke med dem. Arbeidet med disse barna mener de kan ta mye krefter ho personalet, både mentalt og fysisk (s. 180). Slik som Gjøsund og Huseby (2000) skriver så er barna svært forskjellige. De har forskjellige behov og noen ganger har behov for særskilt oppfølging i både korte og lengre perioder.

Videre presiserer Rammeplanen (2017) at «Personalet skal sørge for at alle barn opplever trygghet, tilhørighet og trivsel i barnehagen» (s.20). Solli og Andresen (2012) sier også at det diskuteres like mye i personalgruppen hvordan de andre barna skal skjermes for utagerende barns sinne og utfall, som det diskuteres hvordan de skal inkludere dem. Videre sier de at det kan være bekymringsfullt for personalet at utagerende barn får så mye oppmerksomheten, og at det skal gå på bekostning av de andre barna (s. 180).

2.2 Inkludering

Inkludering er et begrep jeg ønsker å fremme i arbeidet med barn med særskilte behov.

Inkludering i barnehage og skole handler om at alle barn og elever skal oppleve at de

har en naturlig plass i fellesskapet. De skal føle seg trygge og kunne erfare at de er betydningsfulle, og at de får medvirke i utformingen av sitt eget tilbud. Et inkluderende fellesskap omfatter alle barn og elever (Meld. St. 6 (2019- 2020)).

Rammeplanen (2017) presiserer også at barnehagen skal være et inkluderende fellesskap, fremme demokrati og at alle barna skal få lov til å delta, bli hørt og ytre seg (s.8). Begrepet inkludering er ikke definert i verken rammeplanen eller barnehageloven. Valgene og forståelsen for begrepet til personalet blir dermed avgjørende for å inkludere alle barna. I barnehageloven blir ikke begrepet inkludering nevnt, men man får en forståelse av at den blir fremmet som en verdi i alt arbeidet. Barnehageloven (2005) nevner at barnehagen har en plikt til å anerkjenne barndommens verdi. Videre står det at barnehagen skal bidra til glede og trivsel i lek og læring, samt være et utfordrende og trygt sted for likestilling, demokrati, vennskap og fellesskap (§1). Som nevnt ovenfor vil jeg fremme inkludering som en viktig faktor i arbeidet med barn med særskilte behov og da kan spesialpedagogisk hjelp og ekstern hjelp være en støttespiller.

2.3 Spesialpedagogisk hjelp

Spesialpedagogisk hjelp i barnehagen er en individuell rettighet. Ifølge opplæringsloven om spesialpedagogisk hjelp referert i Solli (2014) så tar den utgangspunkt i at enkelte barn trenger mer aktiv støtte og hjelp for å utvikle den kompetansen barnet trenger for å fungere i barnehagen (s.109). Spesialpedagogisk hjelp inngår i et system av tiltak og tjenester for barn i form av opplærings- og treningstiltak samt bruk av støttepedagoger og assistenter (s. 110).

Barn under opplæringspliktig alder har rett til spesialpedagogisk hjelp dersom de har særlige behov for det. Dette gjelder uavhengig av om de går i barnehage. Formålet med spesialpedagogisk hjelp er å gi barn tidlig hjelp og støtte i utvikling og læring av for eksempel språklige og sosiale ferdigheter. Spesialpedagogisk hjelp kan gis til barnet individuelt eller i gruppe. Hjelpen skal omfatte tilbud om foreldrerådgivning (Barnehageloven, 2005, §31).

Vi kan også se på en foreldreundersøkelse fra 2015 (Wendelborg, et al., 2015) som viser at i en privat barnehage så får de tildelt færre timer til barn med særskilte behov enn barn i kommunale barnehager. Dette viser også at det er forskjell på tiltak som benyttes i både kommunale og private barnehager. Foreldrene til et barn med særskilte behov får dermed dårligere tilbud ved å velge en privat barnehage (s. 180). Hvidsten (2021) mener at

spesialpedagogisk hjelp er et begrep utviklet innenfor en tradisjon der ulike kompetansesentre og hjelpeapparatet inkluderes ut fra barnets utfordringer. Videre skriver hun at det heller ikke finnes noe nedre aldersgrense for rett til spesialpedagogisk hjelp (s. 27).

2.4 Hjelpemidler

Barn i barnehagen som får spesialpedagogisk hjelp kan være barn med nedsatt funksjonsevne og med andre vansker, barn fra ulike majoritetsgrupper og barn fra vanskelige oppvekstmiljøer. Derfor kan vi se på dette som ei svært mangfoldig gruppe. Når barna får spesialpedagogisk hjelp som er hjelmet i opplæringsloven, er det ofte en forutsetning med nært og godt samarbeid med flere instanser innen det profesjonelle hjelpeapparatet. Det kan for eksempel være barnevernstjenesten, helsestasjonen eller den pedagogisk-psykologiske tjenesten (PPT) (Sjøvik, 2014, ss. 50-53). Hvidsten (2021) skriver også at det er anbefalt at pedagoger med spesialpedagogisk kompetanse eller spesialpedagoger veileder personalet i barnehagen (s. 27).

Sjøvik (2014) skriver at «Barnehagene kan konsultere PP – tjenesten når de er usikre på om et barn trenger hjelp» (s. 108). Hoven og Mørland (2014) skriver at det er flere forskere som mener at lekegrupper kan være bra for barns utvikling av leke ferdigheter, som også kan føre til at det er enklere å inkludere flere i leken (s.247). Slik som Hausstätter (2021) skriver i boken spesialpedagogikk i barnehagen er det i svært mange tilfeller at forhold rundt barnet er årsaken til barnets problem. Hvis man ikke endrer disse forholdene, vil man oppnå svært lite med å bare hjelpe enkeltbarnet (s. 50). Moe og Valseth (2014) mener på det andre siden at det er spesielt kritisert å ta barn ut av barnegruppen, der disse barna vil få færre erfaringer med samspill enn de andre barna i barnegruppen (s.360).

En undersøkelse fra 2015 (Wendelborg, et al., 2015, s. 4) viser at det er PP – tjenesten som vurderer om barnet har rett til spesialpedagogisk hjelp og skal vurderes uavhengig av den generelle tilretteleggingen i barnehagen. Forskingen viser også at selv om et barn har nedsatt funksjonsevne eller en diagnose vil det ikke automatisk si at barnet har rett til spesialpedagogisk hjelp. Videre skriver de at kommunen ikke kan avslå søknader på grunn av lite ressurser og lite økonomi, når det blir sendt inn søknader om barn med spesielle behov (s.4).

Pettersvold og Østrem (2012) skriver at man kan bruke AQSE som et hjelpemiddel i arbeidet

med barn med særskilte behov, for å kartlegge barna. AQSE¹ er et screening instrument, der foreldrene får et spørreskjema som vurderer barna (ss. 63-64). Pettersvold og Østrem (2012) mener at kartlegging handler om å identifisere mangler og feil og sortere dem som mestrer fra dem som ikke mestrer. Det handler derfor ikke om å se barnets ressurser (s. 49).

Torsteinson (2021) skriver at det også kan brukes en individuell plan til barn med særskilte behov. Utformingen til en individuellplan kan bidra til å fordele oppgaver og ansvar, for å forsikre progresjon og helhet i arbeidet. Hun skriver videre at det å ha en individuell plan for barn med særskilte behov er en nødvendig del av det spesialpedagogiske tilbudet (s. 63). Sett ut ifra (Wendelborg, et al., 2015) så oppgir PPT – ledere at det mest brukte tiltaket for barn med særskilte behov er veiledning ovenfor personalet og foresatte og styrket bemanning (s. 156).

2.5 Personalsamarbeid

Ifølge rammeplanen for barnehagen (2017) skal den pedagogiske lederen lede personalet slik at de får en felles forståelse av barnehagens oppgaver og innhold (s. 16). I barnehagen er det den pedagogiske lederen som er teamleder på sin base eller avdeling. Den pedagogiske lederer har et relasjonelt og faglig ansvar for teamarbeidet og for at arbeidsprosessene de gjør fører til kvalitet i arbeidet med barna. Teamledelse er en ledelsesform som omfatter både den relasjonelle siden av lederrollen og den barnehagefaglige lederrollen i barnehagen (Aasen, 2018, s. 95). Zaccaro mfl. (2009) referert i Aasen (2018) definerer teamledelse slik: «En faglig relasjonell aktivitet som foregår i samspill med andre, der intensjonen er å bidra til måloppnåelse gjennom andre» (s. 95). Aasen (2018) mener også at pedagogisk ledelse og team ledelse ofte kan bli sett på som synonyme begreper, der begge måtene å lede på handler om kvalitetsarbeid og utvikling av gode relasjoner sammen med barna (s. 98).

Moe og Valseth (2014) skriver at spesialpedagog og pedagogisk leder skal gi veiledning og støtte til personalet. Allikevel er det hele personalets ansvar at beskjedene som de får, blir fulgt opp og tatt vare på (ss. 358 – 360). De skriver også at «Barnehagedagen preges av hverdagsaktiviteter, som ofte er gode læringsarenaer. Våre erfaringer er at hverdagssituasjoner gjerne kan være en hovedarena for spesialpedagogisk hjelp» (s. 366). Pedersen (2015) presiserer at en av flere viktige roller som ansatt i en barnehage er å utvikle en inkluderende pedagogikk. Dette kan blant annet omhandle å tenke igjennom hvordan man

¹ AQSE er et screening instrument, der foreldrene får et spørreskjema som vurderer barna (Pettersvold&Østrem,2012)

setter sammen en barnegruppe, der man hjelper barnet med å finne noen å leke sammen med. Det kan også omhandle hvordan man velger å fordele de voksne igjennom barnehagehverdagen (s. 153).

Forskning viser at det er forskjellig fra barnehage til barnehage, der det er variasjon på hvor stor kompetanse personalet i barnehagene har. Den store variasjonen fører til at barn med særskiltbehov blir utsatt, og med mere kompetanse hadde det vært enklere å oppdage utfordringene til barnet. Dermed ville det vært mulig å sette i gang tiltak for å hjelpe og forebygge utfordringene som kan forekomme enda tidligere (Nordahl & Ekspertgruppen for barn og unge med behov for særskilt tilrettelegging, 2018, s.68)

3.0 Metode

Formålet med denne oppgaven er å finne svar på hvordan pedagogiske ledere arbeider med barn med særskilte behov. I denne delen av oppgaven vil jeg se nærmere på mitt valg av metode, og videre begrunne hvorfor dette er den beste tilnærmingen for å finne svar på min problemstilling.

For at jeg skal kunne samle inn data og forske på problemstillingen min i denne oppgaven, må jeg ha en metode å jobbe etter. Johannesen et al., (2010) skriver at vitenskapelig metoder kan være teknikker eller fremgangsmåter for å gi svar på ulike typer forsknings spørsmål. Målet med å bruke metode er å få frem informasjon og kunnskap om den sosiale virkeligheten. Videre skriver de at dette er en sentral del av empirisk forskning, der man analyserer og tolker innsamlet data (s. 299). Ifølge Olav Dalland (2012) så er metoden det som forteller oss noe om hvordan vi bør gå frem for å etterprøve eller fremskaffe kunnskap. Den hjelper også å samle inn informasjonen eller det man kan kalle data som man trenger til en undersøkelse (ss. 111-112). For at jeg skal finne svar på problemstillingen min måtte jeg måtte jeg velge ut en relevant metode for å innhente data.

3.1 Valg av metode

I mitt forskningsprosjekt har jeg valgt kvalitativ metode, hvor jeg har brukt intervju som datainnsamlingsmetode. intervjuet ble gjort med to pedagogiske ledere, som arbeider i to forskjellige barnehager. For systematisering av og gi innsikt i menneskelige uttrykk kan kvalitative forskningsmetoder brukes. Disse uttrykkene kan for eksempel være handlinger (atferd) eller språklige ytringer (skrift eller tale) (Jæger & Bergsland, 2014, s. 66). Dalland

(2012) skriver at de kvalitative metodene tar sikte på å fange opp både opplevelser og meninger som ikke lar seg måle eller tallfeste (s. 112). Jeg ønsker i denne oppgaven å få innsikt i tankene til informantene, dermed mener jeg at kvalitativ metode var mest gunstig å bruke.

Med tanke på at jeg ønsket å få innsikt i hvordan pedagogiske ledere arbeider med barn med særskilte behov, fant jeg ut at det var hensiktsmessig å bruke intervju som innsamlingsmetode. Jæger og Bergsland (2014) skriver at intervju er en samtale om et tema av felles interesse mellom to parter. Når man skal undersøke hvordan mennesker forstår sin egen verden er denne metoden gunstig å bruke (ss. 71-72). På bakgrunn av dette mener jeg som nevnt ovenfor også at kvalitativ metode er det beste for å finne svar på min problemstilling.

Som utgangspunkt til intervjuene som jeg skulle gjennomføre hadde jeg skrevet en intervjuguide. Dalland (2012) skriver at det er intervjuguiden som skal lede deg gjennom intervjuet, og at det er lettere å analysere og ferdig strukturere intervjuet senere, om intervjusituasjonene er strukturert (s. 167). På bakgrunn av at jeg ikke var i samme by som informantene, ble intervjuene gjennomført over telefon. Under intervjuene ble det i tillegg tatt lydopptak etter godkjenning fra informantene. Jæger og Bergsland (2014) mener at ved å bruke lydopptak kan man konsentrere seg om samtalepartneren og gjøre analysearbeidet i ettertid lettere (s. 70).

3.2 Fordeler og ulemper med valgt metoden

En fordel med kvalitativ metode er at jeg kan gå mer i dybden på det jeg ønsker å forske på (Thagaard, 2013, s. 17). Dalland (2012) støtter også dette og mener at ved bruk av kvalitativ metode kan man få frem det som eventuelt er vikende og det som er særegent. Han skriver også at metoden og dataene som samles inn tar sikte på å få frem helhet og sammenheng (s. 113). Det er heller ikke noe strengt regelverk ved intervju, som gjør innsamlingen ganske åpen. Som nevnt ovenfor befinner jeg meg ikke i samme by som de valgte informantene, derfor var det en fordel for meg å velge intervju, slik at jeg fikk samlet inn data fra de informantene som jeg ønsket.

En ulempe med kvalitativ metode og intervju som innsamlingsmetode, er at det kan være en usikkerhet å ta intervjuene digitalt. Jeg får ikke tolket kroppsspråkene til informantene på samme måte som jeg hadde gjort om jeg hadde møtt de i virkeligheten. «Kroppsspråket kan

være med på å understreke eller svekke et utsagn» (Dalland, 2012, s. 175). Dagsformen deres kan også være en viktig faktor og kan påvirke hvordan intervjuet gjennomføres. Det kan også være det dukker opp tekniske problemer med telefonen og med lydopptakene.

3.3 Valg av informanter

Når jeg skulle finne informanter, oppsøkte jeg pedagogiske ledere som jeg visste hadde relevant erfaring, med barn med særskilte behov. Dalland (2012) skriver at «ved å velge personer som du mener har bestemte kunnskaper eller erfaringer, gjør du et strategisk valg» (s. 163). Grunnlaget valget mitt ved å intervju to pedagogiske ledere var at jeg ønsket å avgrense problemstillingen min. Informantene arbeider i to forskjellige barnehager, der de begge har ulike erfaringer ulik perspektiver på temaet. For å få litt bedre oversikt vil jeg videre presentere de to pedagogiske lederne, der jeg har valgt å bruke fiktive navn for å ivareta personvernet.

Emma: 27 år, Pedagogisk leder for en småbarnsavdeling, i alderen 0-3 år. Har jobbet som pedagogisk leder i 5 år og ble uteksaminert i 2017 (Kommunal barnehage).

Lise: 23 år, Pedagogisk leder for en stor barns avdeling, i alderen 4-5 år. Har jobbet som pedagogisk leder i et halvt år, ble uteksaminert i 2021 (Privat barnehage).

3.4 Databehandling

I gjennomføringen av intervjuet tok jeg lydopptak, slik at jeg kunne lytte til dette senere når jeg skulle transkribere intervjuene. Hensikten med dette var at jeg kunne få med meg alt som ble sagt, å være sikker på at jeg ikke har utelukket noe. Som nevnt har jeg transskribert intervjuene og det er disse jeg har tatt utgangspunkt i. På bakgrunn av det har jeg skaffet meg en oversikt over tankene, fortellingene og erfaringene som informantene delte, og redusert disse. Jæger og Bergsland (2014) mener analysen alltid dreier seg om å skape orden, struktur og mening og redusere datamengden, uansett hvilke datamaterialer man jobber med (s. 81).

Selv om jeg brukte lydopptak under intervjuene, skrev jeg også notater underveis. Det var ikke alt jeg fikk til å skrive ned alt, men fokuserte på de punktene jeg mente var viktigst. Dette ser jeg i ettertid var veldig effektivt og gunstig å gjøre. Informantene fikk muligheten til å tenke over spørsmålet samtidig som jeg noterte.

3.5 Metodekritikk

Når jeg tok valget om å bruke kvalitativ metode, tok jeg utgangspunkt i teorien til Dalland

(2012). Han skriver kvalitativt intervju som metoder er preget av fleksibilitet uten faste svaralternativer (s.112). Dette var ganske viktig for meg, da de jeg ønsket å intervju ikke befant seg i samme by som meg. En mulighet hadde vært å bruke spørreskjema, men med tanke på at jeg ville gå i dybden på det informantene mente, valgte jeg intervju.

Jeg stiller meg også kritisk til bruk av intervju som metode. Det kan noen ganger være vanskelig å verifisere utsagnene til informantene gjennom telefonen. Jeg fikk kun tilgang til opplevelser og forståelser fra informantene selv, men ikke sett hvordan det er i praksis. For grundigere forskning kunne jeg kombinert observasjon og intervju. Dette kunne jeg utført ved å dra ut i praksisfeltet og observert. På grunn av pandemien Covid -19, var ikke dette gjennomførbart og jeg måtte gjennomføre intervjuene via telefonen. For meg var ikke dette et problem, og jeg føler at jeg fikk innhentet nok data og ønsket bare å bruke intervju som metode.

3.6 Etiske hensyn

Med tanke på at reglene for personvern må overholdes i forhold til innsamling av data, meldte jeg prosjektet mitt inn til norsk senter for forskningsdata. Jeg fikk dette godkjent før jeg startet innsamlingen av data og har lagt vurderingen med som vedlegg (Vedlegg 3. I forkant av intervjuet utleverte jeg et informasjonsskriv (Vedlegg 1.) og et samtykkeskjema (Vedlegg 2.) til informantene, der det ble forklart at dette prosjektet er frivillig. Det står også at de kan trekke seg når som helst, og at informasjonen om de da blir slettet. Jeg informerte også om at intervjuet ville bli anonymisert og at lydopptaket som jeg skulle utføre ville bli slettet etter at prosjektet er ferdig. Dette kalles informert samtykke. Jæger og Bergsland (2014) skriver at informert samtykke innebærer at deltagelsen i undersøkelsen er frivillig og at de kan trekke seg når som helst (s. 83).

Når jeg skulle gjennomføre prosjektet var det noen dilemmaer jeg var nødt til å ta stilling til. Siden jeg har valgt å intervju personer, måtte jeg være bevisst på hvordan jeg formulerte spørsmålene. Spørsmålene ble utformet slik at informantene ikke følte seg presset til å utlevere informasjon de ikke ønsket eller som var ubehagelig.

Intervjuerens bidrag i form av oppbakking, andre former av støtte, formuleringer og eventuelle spørsmålsformuleringer fungerer som regianvisninger til intervjupersonen under fortellingens gang, samtidig som intervjupersonens fortellinger bidrar til at intervjueren underveis må endre på sine spørsmålsformuleringer (Jæger & Bergsland,

2014, s. 73).

4.0 Mine funn

I dette kapitlet vil jeg i tråd med problemstillingen min «Hvordan arbeider pedagogiske ledere med barn med særskilte behov» presentere funnene fra datainnsamlingen. I dette kapitlet har jeg tatt utgangspunkt i teoridelen og delt det opp i fem deler. Delene er særskilte behov, inkludering, spesialpedagogisk hjelp og ekstern hjelp, personalsamarbeid og til slutt en oppsummering av mine funn.

4.1 Særskilte behov

I starten av intervjuene ønsket jeg å få et innblikk i hva informantene tenkte om begrepet særskilte behov og hva de tenker definerer begrepet. Emma mener at et barn som har særskilt har behov for litt ekstra støtte og hjelp i hverdagen. Hun mener også at det har en betydning om man har et objektssyn eller subjekts syn på barnet, da det kan være forskjellige særskilte behov. Hun legger til at om man ser på det i helhet så har vi vel alle et særskilt behov. Lise mente at barn med særskilt behov er barn som på en eller annet hvis har behov for ekstra omsorg, hjelp eller støtte. Hun mente også at det kunne være forskjellige behov både fysisk, psykisk, sosialt, utvikling og andre ulike utfordringer barn strever med og trenger støtte på.

Med tanke på begrepet særskilt behov ønsket jeg å høre hvilke erfaringer informantene har med barn med særskilte behov. Emma kunne si hun hadde erfaring med barn med særskilte behov, men ingen som hadde fått noe diagnose. Flere av barna på avdelingen hennes har behov for tilrettelegging, med tanke på atferd, allergier og språk. Videre forteller hun også at hun føler at begrepet kanskje kan bli misbrukt, og at den voksne heller må tenke på hvordan man tilrettelegger. Hun kommer videre med dette sitatet:

«Om man ser på begrepet særskilte behov i helhet,

så har vi vel alle et særskilt behov»

(Emma, ped. Leder i kommunal bhg.)

Lise startet med å si at hun har hatt en veldig bratt læringskurve i forhold til barn med særskilte behov, ifra den tiden hun startet som pedagogisk leder. De har per dags dato to barn som har behov for spesialpedagogisk hjelp og som har individuelle planer på avdelingen hun

jobber på.

Jeg ønsket videre å høre om informantene opplever at barn med særskilt behov blir ekskludert i barnegruppen, og her hadde informantene ulike erfaringer. Emma føler ikke at barn med særskilte behov blir holdt utenfor i deres barnehage, mens Lise mener at dette kan skje. Lise sier at det er avhengig av hvilke særskilt behov det er snakk om. Hun trekker frem at om barnet har atferdsproblemer og har kommet i uheldige situasjoner med andre barna, kan det føre til at det barnet blir ekskludert.

4.2 Inkludering

Videre ønsket jeg å få innblikk i hva informantene legger i begrepet inkludering. Dette var fordi jeg ønsket å høre deres definisjon og hva de legger i begrepet. Emma mener at inkludering handler om at alle barn skal få være med i et fellesskap og at det er viktig å overholde rammeplanen, og hva den sier om inkludering. Videre mener hun at alle skal ha muligheten til å vokse opp på samme vilkår, uansett hvilke forutsetninger man har. Om et barn er tilbakeholden i for eksempel leken, er det viktig å inkludere dette barnet, da leken har en sentral plass i barndommen.

Lise tenker at inkludering er grunnlaget for arbeidet i barnehagen og er noe som bør jobbes med gjennomgående. Hun mener at inkludering handler om at alle barna skal inn en naturlig plass i et kulturelt og sosialt fellesskap. Videre sier hun at tilhørighet er en selvfølge, som også er forankret i barnehageloven og rammeplanen. Til slutt legger hun til at ingen skal holdes utenfor fellesskapet, og at alle skal inkluderes på lik linje, også de barna med særskilte behov.

Med tanke på begrepet inkludering, spurte jeg informantene om hvordan de som pedagogisk leder arbeider med inkludering i barnehagen eller i barnegruppen. Emma legger en plan for dagen, der de ikke lager noe ekstra opplegg for barn med særskilt behov, men heller ressurser i aktivitetene som skal gjennomføres. Lise lager dagsplan ut ifra alle barna, og de barna med særskilte behov har individuelle planer som blir gjennomført sammen med spesialpedagog i forskjellige aktiviteter. Hun legger til at dette er noe som kan variere fra dag til dag.

Eksempel fra Emma:

«Om vi skal dra på tur med alle barna og har noen som har behov for å passes ekstra på, går vi fortsatt på tur. Vi i personalgruppen har snakket på forhånd om at vi deler

oss opp gunstig. Dermed går det alltid en personalet sammen, eller i nærheten av det barnet som evt. trenger særskilt oppfølging. Jeg har også veldig stort søkelys på at barna kommer med ulike forutsetninger til en læringsplattform. Der vi skal være fleksible. Det er barnehagen som skal tilpasse seg barnet og ikke barnet som skal tilpasse seg barnehagen. Dette er noe jeg legger stor vekt på i jobben min» (Emma, ped. Leder i kommunal bhg.)

Eksempel fra Lisa:

«Når jeg planlegger ei samlingsstund planlegger jeg dette med tanke på alle barna. De barna med særskilt behov får et annet opplegg som gir dem det samme utbytte som fellessamlingen. Men det er også dager der jeg legger til rette for at samlingen er for alle. Jeg jobber også for at alle barna skal føle at de er en del av barnegruppen og en del av fellesskapet. Vi snakker også mye med barna om at alle skal få være med på leken og at alle skal ha venner» (Lisa, ped. Leder i privat bhg.)

Emma sier også at aktiviteter som de legger opp er avhengige av hvilke særskilt behov det er snakk om. Det kan være aktiviteter eller særlige fokus områder. Der hun legger til to eksempler:

«Om det er et barn som har utfordringer med språket legger vi ekstra fokus på språk gjennom hele barnehagehverdagen, som under måltid, påkledningssituasjon og aktiviteter. Dersom atferden til et barn er utfordrende, har jeg fokus på å motivere og veilede personalet til å være mer observante og delaktig i barnas lek» (Emma, ped. Leder i kommunal bhg.).

Lisa legger også til at det er viktig å observere barna sine uttrykk for å inkludere de, da de kan være forskjellige avhengige av hvilke behov de har. Videre sier hun at de legger opp aktiviteter som gjør at barnet med særskilt behov blir populært, slik at de andre barna synes det er gøy å være med det. Hun legger til at disse aktivitetene også er noe barnet med særskilt behov interesserer seg for.

4.3 Spesialpedagogisk hjelp og ekstern hjelp

Med tanke på arbeid med barn med særskilte behov ønsket jeg å høre om informantene har ekstra bemanning på disse barna. Der Emma sier det at de ikke har noen barn på avdelingen nå som har rett på ekstra bemanning, mens Lise kunne fortelle at de hadde spesialpedagogisk

hjelp på disse barna.

Emma forteller videre at de bruker som regel å ta inn andre instanser som de samarbeider med, for eksempel. PPT, logoped, helsesøster eller barnevern. Hun sier også at det er synd at man ikke har krav på ekstra bemanning på barn som krever litt ekstra, men at det også skal holde med den kompetansen man har i personal gruppen. Men med tanke på spesialpedagogisk hjelp og eksterne instanser, sier hun at de har møter der de finner et felles mål sammen og finner en arbeidsmetode som er gunstig sammen. Lise kunne fortelle at de har jevnlig veiledning med eksterne instanser, for å støtte barna på de forskjellige behovene. Der det kan være veiledning fra PPT, barnevern, familie og ungdomsteam, men også fra spesialpedagogen på avdelingen. Begge informantene sier at med hjelp fra eksterne instanser har de fått tips om å jobbe med små barnegrupper, der de setter barna sammen i gunstige barnegrupper. De bruker også å kartlegge barna, med verktøy som AQSE.

4.4 Personalsamarbeid:

Neste temaet mitt i intervjuguiden handlet om hvordan informantene som pedagogisk leder jobbet sammen med personalgruppen, med tanke arbeid med barn med særskilte behov. Begge informantene sier at alle i personalgruppen jobber som et team. De har personalmøter og avdelingsmøter, med fokus på inkludering og jobber jevnlig med dette. Emma sier at de på de forskjellige møtene snakker om hvordan de skal inkludere barna. Tiltak for å inkludere barna kan være å dele de i grupper, ha forskjellige fokusområdet eller være mere aktiv i barns lek. På møtene prøver hun samt å motivere personalet til et fellesmål. Lise forteller også at de jobber gjennomgående med både grunnsyn og holdninger og spesielt med holdninger mot barn som kan virke utfordrende. Videre sier hun at hun jobber med aktiv veiledning til personalet i barnehagehverdagen.

Jeg ønsket helt til slutt å få et innblikk i om at informantene selv mener at de har nok kunnskap på området rundt arbeid med barn med særskilte behov. Emma sier at den kompetansen som hun som barnehagelærer har, ikke alltid holder til. Dermed er hun ikke redd for å ta inn ekstern hjelp. På den andre siden føler at hun som barnehagelærer har den allmenne kunnskapen om barn som hun trenger. Lise tenker at man aldri blir utlært, og alltid har godt med påfyll på kunnskap i disse områdene. Hun legger til at man selv har et ansvar for å tilegne seg den kunnskapen som en selv føler en trenger mere av.

4.5 Oppsummering

Det er viktig med kunnskap om begrepene inkludering og særskilt behov for å kunne arbeide med barn med særskilt behov. Barn med særskilte behov kan være så mangt, og det er forskjellige måter å arbeide med disse barna på. Funnene viser at barn som har behov for spesialpedagogisk hjelp har rett på dette. Det kommer frem at det er viktig å inkludere eksterne instanser om man er usikker på om et barn har behov for støtte eller hjelp i barnehagehverdagen. På en avdeling jobber man sammen som et team og det er viktig å samarbeide godt med personalet. Man må også som pedagogisk leder, veilede og motivere personalet aktivt i barnehagehverdagen.

5.0 Drøfting

I dette kapitlet av bacheloroppgaven min skal jeg drøfte funnene mine som ble presentert ovenfor. Disse funnene vil jeg drøfte opp mot teorien som jeg presenterte i kapittel 2.0. Jeg har gjennom forskningsprosessen lært at pedagogiske ledere og barnehager arbeider forskjellig med barn som har særskilte behov, der alle sammen har det samme målet. De ønsker det beste for barna og gjør det de kan for å kunne inkludere de i barnehagehverdagen. Gjennom drøftingen skal jeg gjøre et forsøk på å belyse problemstillingen min og finne svar på den.

5.1 Inkludering og særskilte behov

Begge informantene var enige om at begrepet inkludering handler om at «alle barn skal på være med» og at alle barna skal få muligheten til å bli inkludert i et fellesskap i barnehagen. Meld. St 6 (2019 – 2020) støtter det informantene sier, der det står skrevet at inkludering i barnehagen omhandler at alle barna skal få oppleve at de har en plass i fellesskapet. Informantene mente også at inkludering var et sentralt begrep som var forankret i styringsdokumentene for barnehagen. Verken rammeplanen for barnehagen eller barnehageloven definerer begrepet inkludering, men de fremmer at det skal praktiseres. Rammeplanen (2017) presiserer at «Barnehagen skal fremme demokrati og være et inkluderende fellesskap der alle får anledning til å ytre seg, bli hørt og delta» (s. 8). På den andre siden nevner barnehageloven (2005) at barnehagen har en plikt til å anerkjenne barndommens verdi. Videre står det at barnehagen skal bidra til glede og trivsel i lek og læring, samt være et utfordrende og trygt sted for likestilling, demokrati, vennskap og fellesskap (§1).

Jeg spurte også informantene hva de legger i begrepet særskilt behov. Der de begge to mener

at det å ha et særskilt behov handler om å ha behov for ekstra støtte eller hjelp. I NOU (2009) støtter de denne teorien og beskriver begrepet barn med særskilt behov som en fellesbetegnelse for alle barn som av ulike årsaker har behov for oppfølging. Videre skriver de at det er åpenbart at miljøet og omgivelsene er sentrale og at det dette er veldig stort mangfold (18).

5.2 Spesialpedagogisk hjelp

Emma fortalte at hun hadde lite erfaring med barn som hadde fått innvilget rett på ekstra hjelp i barnehagen. Lise derimot hadde erfaring med barn som hadde behov for spesialpedagogisk hjelp og som hadde individuelle planer. Slik som Gjøsund og Huseby (2000) skriver så er barna svært forskjellige. De har forskjellige behov og noen ganger trenger de særskilt oppfølging i perioder. De skriver også at det kan være barn som for eksempel ikke fungerer godt med andre barn, pådrar seg fysiske skader, strever med å tilpasse seg kravene til samfunnet eller opplever kriser i familien (s. 9). Sett ut ifra Gjøsund og Huseby sin teori tolker jeg det slik at det kan være mange forskjellige særskilte behov. Emma har erfaring med barn som kan ha særskilte behov, men som ikke har behov for spesialpedagogisk hjelp. Lise derimot har erfaring med barn som har særskilte behov og som har behov for spesialpedagogisk hjelp i barnehagehverdagen.

På den ene siden så mener Solli og Andresen (2012) at det kan være noen barn som har vanskeligheter med å være sammen med mange barn og som ofte havner i konflikter. Disse barna bruker ofte måter å løse konflikter på som er uhensiktsmessige, og som gjør at andre barn blir redde for å leke med dem (s. 180). Lise forteller at barna som har opplevd uheldige situasjoner med et barn, gjerne ikke ønsker å leke med dette barnet. Der hun utdyper med at det er veldig krevende å skulle ha ressurser og tid til å sørge for at barnet alltid er inkludert. Slik sier også Solli og Andresen (2012), der de skriver at arbeidet med barn som kan virke utagerende tar mye krefter, både fysisk og mentalt (s. 180).

På den andre siden opplever Lise at det er vanskeligere å inkludere barna som er utagerende, da det strider imot rammeplanen for tryggheten hos de andre barna. Dette presiserer rammeplanen (2017) som sier at «Personalet skal sørge for at alle barn opplever trygghet, tilhørighet og trivsel i barnehagen» (s.20). Solli og Andersen (2012) sier også at det diskuteres like mye i personalgruppen hvordan de andre barna skal skjermes for utagerende barns sinne og utfall, som det diskuteres hvordan de skal inkludere dem. Videre sier de at det kan være bekymringsfullt for personalet at utagerende barn får så mye oppmerksomheten, og at det skal

gå på bekostning av de andre barna (s. 180).

5.3 Hjelpemidler

I motsetning til Lise har ikke Emma noen barn på avdelingen som hun jobber på nå, som har spesialpedagogisk hjelp. Begge informantene forteller at de samarbeider med eksterne instanser, med tanke på arbeid med barn med særskilte behov. Som nevnt i teorikapitlet så sier barnehageloven (2005) at barn under opplæringspliktig alder som har særlig behov for spesialpedagogisk hjelp rett til dette. Videre står det også at formålet med å gi barna spesialpedagogisk hjelp er å gi tidlig støtte og hjelp i læring og utvikling av for eksempel sosiale og språklige ferdigheter (Barnehageloven, §31).

Med tanke på at Lise jobber i en privat barnehage og Emma i en kommunal barnehage, kan dette være en av årsakene til at Lise føler at de har mindre ressurser og at det kan være krevende. En foreldreundersøkelse fra 2015 (Wendelborg, et al., 2015) viser at i en privat barnehage så får de tildelt færre timer til barn med særskilte behov enn barn i kommunale barnehager. Dette viser også at det er forskjell på tiltak som benyttes i både kommunale og private barnehager. Foreldrene til et barn med særskilte behov får dermed dårligere tilbud ved å velge en privat barnehage (s. 180).

Lise nevner at de ansatte, inkludert hun selv har en spesialpedagog på avdelingen som gir de aktiv veiledning i forhold til arbeid med barn med særskilte behov. Hvidsten (2021) skriver at det er anbefalt at pedagoger med spesialpedagogisk kompetanse eller spesialpedagoger veileder personellet i barnehagen (s. 27). Lise nevner også at hun selv føler at det er bra med påfyll av kunnskap på dette området. Der hun mener at det er hennes eget ansvar å tilegne seg dette.

Emma mener at hun har den allmenne kunnskapen og barn som hun trenger, men at hun ikke burde være redd for å ta inn ekstern hjelp, om det er behov. Sjøvik (2014) mener også at man ikke må være redd for å ta inn ekstern hjelp. Hun skriver at når barna får spesialpedagogisk hjelp som er hjelmet i opplæringsloven, er det ofte en forutsetning med nært og godt samarbeid med flere instanser innen det profesjonelle hjelpeapparatet. Instansene kan for eksempel være barnevernstjenesten, helsestasjonen eller den pedagogisk-psykologiske tjenesten (PPT) (ss. 50-53). Slik som informantene har uttrykt seg tolker jeg at begge informantene er bevisst på at man kan tilegne seg mer kunnskap om arbeid rundt barn med særskilte behov. Ingen av de kvier seg for å anskaffe seg mer kunnskap eller be om hjelp fra

andre instanser.

Både Emma og Lise sier at de har jevnlig møter den pedagogiske-psykologiske tjenesten (PP-tjenesten). Dette presiserer Sjøvik (2014), da hun skriver at «Barnehagene kan konsultere PP – tjenesten når de er usikre på om et barn trenger hjelp» (s. 108). Informantene legger til at de har fått tips fra PP- tjenesten at det er gunstig å sette sammen små barnegrupper for å sørge for at alle blir inkludert. Denne teorien støtter også Hoven og Mørland (2014) da de skriver at det er flere forskere som mener at lekegrupper kan være bra for barns utvikling av lekeferdigheter, som også kan føre til at det er enklere å inkludere flere i leken (s.247).

Dette kan også betraktes fra en annen synsvinkel der Emma forteller at hun mener at begrepet særskilt behov kan bli misbrukt, og at man i noen tilfeller kan være for rask med å plassere barn under begrepet. Videre forteller hun at det kanskje er den voksne som burde tenke over hvordan man er og hvordan man tilrettelegger for barna. Dette kan tyde på at Emma ikke har noen barn på sin avdeling som har behov for ekstra ressurser, slik som Lise. På den andre siden kan det også tyde på at problemene de har hatt med barn med særskilte behov har vært påvirket av forhold rundt barnet. Slik som Hausstätter (2021) skriver er det i svært mange tilfeller at forhold rundt barnet er årsaken til barnets problem. Hvis man ikke endrer disse forholdene, vil man oppnå svært lite med å bare hjelpe enkeltbarnet (s. 50).

På den ene siden kunne Lise fortelle at hun lager en plan for hele barnegruppen, mens de barna med spesialpedagogisk hjelp har i noen aktiviteter egne opplegg. Dette kan være et tilfelle, da disse barna har rett på spesialpedagogisk hjelp og som hun sier har individuelle planer. Som Torsteinson (2021) skriver så skal utformingen til en individuellplan bidra til å fordele oppgaver og ansvar, for å forsikre progresjon og helhet i arbeidet. Hun skriver også at det å ha en individuell plan for barn med særskilte behov er en nødvendig del av det spesialpedagogiske tilbudet (s. 63). Sett ut ifra Wendelborg et al (2015) så oppgir PPT – ledere at det mest brukte tiltaket for barn med særskilte behov er veiledning overfor personalet og foresatte og styrket bemanning (s. 156).

Informantene fortalte at de bruker å kartlegge barna om de er i tvil på om de trenger ekstra støtte eller hjelp. Her nevnte de kartleggings verktøyet ASQ, som ifølge Pettersvold og Østrem (2012) er en screening instrument, der foreldrene får et spørreskjema som vurderer barna (ss. 63-64). Dette kunne informantene si kunne hjelpe de på veien med arbeidet med barn med særskilt behov, da de kan si ut hva barnet har behov for. Pettersvold og Østrem

(2012) støtter dette og skriver at kartlegging handler om å identifisere mangler og feil og sortere dem som mestrer fra dem som ikke mestrer. Det handler derfor ikke om å se barnets ressurser (s. 49). Ingen av informantene nevner noen andre kartleggingsverktøy. Det kan tenkes at grunnen for det er at de mener at verktøyet ASQ er mest gunstig å bruke. En annen årsak kan være at de ikke bruker noen andre verktøy eller glemte å nevne flere.

På den andre siden viser en undersøkelse fra 2015 at det er PP – tjenesten som vurderer om barnet har rett til spesialpedagogisk hjelp og skal vurderes uavhengig av den generelle tilretteleggingen i barnehagen. Forskningen viser også at selv om et barn har nedsatt funksjonsevne eller en diagnose vil det ikke automatisk si at barnet har rett til spesialpedagogisk hjelp. Videre skriver de at kommunen ikke kan avslå søknader som blir sendt om barn med spesial pedagogisk hjelp om det er lite ressurser og økonomi til det (Wendelborg, 2015, s.4). Sett ut ifra denne undersøkelsen viser det at både Emma og Lise som jobber i kommunal og privat barnehage, har rett på spesialpedagogisk hjelp til barn i barnehagen som har behov for dette.

5.4 Måter å arbeide på – personalsamarbeid

Informantene har månedlige avdelingsmøter og personalmøter, med tanke på inkludering i barnehagen med fokus på at de jobber som et team mot ett felles mål. Aasen (2018) mener at det er gunstig å arbeide som et team i personalgruppen. Teamlæring skjer ved å dele kunnskaper med hverandre og arbeide sammen (s.98).

Emma jobber for at personalet skal være mer aktivt i leken til barna og Lise jobber aktivt med veiledning til personalet, med tanke på holdninger til barn som kan virke utfordrende. Jeg tolker dette slik at de som pedagogiske ledere er avhengige av personalet sitt og jobber for å veilede og motivere de til å inkludere alle barna i barnehagen. Dette i tråd med Aasen (2018) som mener at pedagogisk ledelse ofte kan bli sett på som synonyme begreper, der begge måtene å lede på handler og kvalitetsarbeid og utvikling av gode relasjoner sammen med barna (s. 98).

Noe jeg la merke til rundt spørsmålet hvordan de arbeider som pedagogiske leder med inkludering i barnegruppen, var at de hadde forskjellige måte å håndtere dette. Begge informantene legger planer for dagene i barnehagen. Der Emma legger en plan hver dag som angår hele barnegruppen. Hun legger heller ressurser i aktivitetene i stedet for å planlegge noe annet for de barna med særskilte behov. Dette støtter også rammeplanen (2017) som sier at

«barnehagen skal tilpasse det allmennpedagogiske tilbudet etter barnas behov og forutsetninger, også når noen barn har behov for ekstra støtte i kortere eller lengre perioder» (s. 40). Den nevner også at «barnehagens innhold skal være allsidig, variert og tilpasset enkeltbarnet og barnegruppen» (s. 19). Videre mener Emma at de legger stor vekt på at det er barnehagen som skal tilpasse seg barna og ikke omvendt. Lise sier at det kunne variere hvordan hun valgt å planlegge dagene i barnehagen, på grunnlag av at det ikke er anbefalt å ta barn med særskilte behov ut av barnegruppen. Dette støtter Morken referert i Moe og Valseth (2014) der de skriver at det er spesielt kritisert å ta barn ut av barnegruppen, der disse barna vil få færre erfaringer med samspill enn de andre barna i barnegruppen (s.360).

I funnene kommer det også frem at informantene planlegger ut ifra barnas behov. Emma sier at de i løpet av barnehageåret har forskjellige fokusområdene, om det er et barn som har behov for det. Fokusområdet kan for eksempel omhandle språk og tar dette med inn i hverdagssituasjoner. Dette støtter Moe og Valseth (2014) der de skriver at «Barnehagedagen preges av hverdagsaktiviteter, som ofte er gode læringsarenaer. Våre erfaringer er at hverdagssituasjoner gjerne kan være en hovedarena for spesialpedagogisk hjelp» (s. 366).

På den andre siden legger Lise opp aktiviteter som interesserer barna med særskilte behov, men som også interesserer de andre barna. Slik skaper hun en popularitet rundt barnet med særskilt behov og de andre barna ønsker å ta del i leken., Moe og Valseth (2014) skriver at man ikke kan tvinge barna til å leke med noen de ikke vil leke med. Når det gjelder barn med særskilte behov som har egne aktiviteter de gjennomfører, kan disse være attraktive for andre barn. Slik kan barna med særskilte behov få velge hvem de ønsker å være sammen med og hvem de ønsker å leke med (s. 356 – 357). Dette mener også Pedersen (2015) som skriver at flere av viktige roller som ansatt i en barnehage er å utvikle en inkluderende pedagogikk. Dette kan blant annet omhandle å tenke igjennom hvordan man setter sammen en barnegruppe, der man hjelper barnet med å finne noen å leke sammen med. Det kan også omhandle hvordan man velger å fordele de voksne igjennom barnehagehverdagen (s. 153).

Forskning viser at det er forskjellig fra barnehage til barnehage, der det er variasjon på hvor stor kompetanse personalet i barnehagene har. Den store variasjonen fører til at barn med særskiltbehov blir utsatt, og med mere kompetanse hadde det vært enklere å oppdage utfordringene til barnet. Slik at det hadde vært mulig å sette i gang tiltak for å hjelpe og forebygge utfordringene som kan forekomme enda tidligere (Nordahl & Ekspertgruppen for barn og unge med behov for særskilt tilrettelegging, 2018, s.68).

6.0 Oppsummering/avslutning

Gjennom hele studieløpet har jeg hatt interesse for temaet barn med særskilte behov og er veldig opptatt av at disse barna skal få ta del i fellesskapet i barnehagen. Jeg ønsket å få innblikk i hvordan pedagogiske ledere arbeider med barn med særskilte behov. Med tanke på at det inngår veldig lite spesialpedagogikk i undervisningen i barnehagelærerutdanningen, var dette veldig viktig for meg å lære mere om. Jeg har drøftet mine empiriske funn opp mot teori, der jeg har brukt kvalitativ metode som forskningsmetode for å finne svar. Jeg har derfor intervjuet to pedagogiske ledere i to forskjellige barnehager for å finne ut av min problemstilling:

«Hvordan arbeidere pedagogiske ledere med barn med særskilte behov»

Ved å arbeide med dette forskningsprosjektet sitter jeg igjen med en oppfatning av at informantene har god kunnskap om begrepet særskilt behov. Jeg har også fått en forståelse av at inkludering er et viktig begrep i arbeid med barn med særskilte behov. Videre viser det seg at begrepet særskilte behov er veldig vidt. Hvilke særskilt behov barnet har, er avgjørende for hvordan man som pedagogisk leder skal legge opp arbeidet.

Det viser seg også at informantene har forskjellige måter å arbeide med barn med særskilte behov. Jeg tolker det slik at grunnen for dette, kan være at informantene har erfaringer med forskjellige barn og forskjellige særskilte behov. Videre arbeider de som team i personalgruppen og mener det er en viktig faktor for å inkludere alle barna. Det kommer også frem at informantene aktivt bruker eksterne instanser for å få veiledning og støtte for å inkludere de barna med særskilte behov.

Resultatene viser at det å ha nok kunnskap som pedagogisk leder er en viktig faktor for å vite hvordan man skal arbeide med barn med særskilte behov. Gjennom min undersøkelse viser det seg at informantene arbeider mot samme mål, men på bakgrunn av at de har forskjellig særskilte behov å til rette legge for, så arbeider de litt forskjellige også. En del av arbeidet med dette er å inkludere spesialpedagogisk hjelp om det er behov. Det er også viktig å ha personalgruppen med på teamet, slik at man jobber sammen mot et felles mål. Det kommer også tydelig fram at for å inkludere alle barna må man jobbe aktivt med både barnehageloven og rammeplanen for barnehagen.

Avslutningsvis vil jeg si at jeg har opplevd å få mer kunnskap om barn med særskilte behov

og en større forståelse av viktigheten med å inkludere disse barna, ved å jobbe med denne oppgaven. Jeg har også fått et innblikk i hvordan man skal arbeidet for å nå dette målet, og det er noe jeg ønsker å ta med meg videre som kommende pedagogisk leder. Til slutt ønsker jeg å belyse en setning fra den ene informanten Emma, som jeg synes var veldig inspirerende og håper det kan inspirere flere til å tenke på begrepet særskilte behov.

«Om man ser på begrepet særskilte behov i helhet,

så har vi vel alle et særskilt behov»

7.0 Referanser

- Aasen, W. (2018). *Teamentledelse i barnehagen*. (2.utg.) Fagbokforlaget.
- Barnehageloven. (2005). *Lov om barnehager (LOV-2005-06-17-64)*. Lovdata.
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64>
- Dalland, O. (2012). *Metode og oppgaveskriving* (5. utg.). Gyldendal Akademisk.
- Gjørund, P., & Huseby, R. (2000). *Alle inkludert - spesialpedagogikk for lærerutdanning*. NKS - Forlaget.
- Hausstätter, R. (2021). *Tidlig innsats som systematisk strategi i barnehagen*. I B. I. Hvidsten, *Spesialpedagogikk i barnehagen* (ss. 49-58). Fagbokforlaget.
- Hoven, G. & Mørland, B. (2014). *Lek for alle barn?* I Sjøvik, P. (red.) *En barnehage for alle. Spesialpedagogikk i barnehagelærerutdanningen* (3. Utg. s. 233-250). Universitetsforlaget
- Hvidsten, B. I. (2021). *Spesialpedagogikkens overordnede mål*. I B. I. Hvidsten, & B. I. Hvidsten (Red.), *Spesialpedagogikk i barnehagen* (2. utg., ss. 19-35). Fagbokforlaget.
- Johannessen, A., Tufte, P. A. & Christoffersen, L. (2010). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. Abstrakt forlag AS
- Jæger, H., & Bergsland, M. (2014). *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen*. (M. D. Bergsland, Red.). CAPPELEN DAMM AS.
- Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplan for barnehage: Forskrift om for barnehagens Innhold og oppgaver*. Udir. <https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/rammeplan-for-barnehagen-bokmal2017.pdf>
- Meld. St. 6 (2019-2020). *Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO*. Kunnskapsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-6-20192020/id2677025/>
- Moe, M., & Lillegård Valseth, M. (2014). *En barnehage for alle - med inkludering som overordnet mål*. I P. Sjøvik, & P. Sjøvik (Red.), *En barnehage for alle - spesialpedagogikk i barnehagelærerutdanningen* (3. utg., ss. 353-374). Universitetsforlaget AS.

Nordahl, T. & Ekspertgruppen for barn og unge med behov for særskilt tilrettelegging. (2018).

Inkluderende fellesskap for barn og unge. Fagbokforlaget

Nordahl, T. (2018). *Inkluderende fellesskap for barn og unge. Ekspertgruppen for barn og unge med behov for særskilt tilrettelegging.* Regjeringen.

<https://files.nettsteder.regjeringen.no/wpuploads01/blogs.dir/215/files/2018/04/INKLUDERE-NDE-FELLESSKAP-FOR-BARN-OG-UNGE-til-publisering-04.04.18.pdf>

NOU 2009: 18. *Retten til læring.* Kunnskapsdepartementet.

Pedersen, K. (2015). *Ut fra egne forutsetninger: Inkluderende pedagogikk i barnehagen.*

Fagbokforlaget.

Pettersvold, M., & Østrem, S. (2012). *Mestrer, mestrer ikke - Jakten på det normale barnet.*

Respublica.

Solli, K. A., & Andresen, R. (2012). "Alle skal bli sett og hørt." *Barnehagepersonalets synspunkter på inkludering.* I A.-L. Arnesen, *Inkludering - Perspektiver i barnehagefaglige praksiser* (ss. 170 -190). Universitetsforlaget AS.

Solli, K. A. (2014). *En barnehage for alle – hvem er «alle», og hvem er de «andre»? Utfordringer i inkluderende praksiser.* I D.M. Bergsland & H. Jæger (red.). *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen* (ss.106-112). CAPPELEN DAMM AS.

Sjøvik, P. (2014). *En barnehage for alle med mangfold som ressurs.* I P. Sjøvik, & P. Sjøvik (Red.), *En barnehage for alle - spesialpedagogikk i barnehagelærerutdanningen* (2. utg., ss. 38-58). Universitetsforlaget AS.

Sjøvik, P. (2014). *Tiltak for barn med særskilte behov i et historisk perspektiv.* I P. Sjøvik, *En Barnehage for alle: spesialpedagogikk i barnehagelærerutdanningen* (2. utg., ss. 19-35). Universitetsforlaget AS.

St. Meld. nr. 41. (2008-2009). *Kvalitet i barnehagen.* Kunnskapsdepartementet.

<https://www.regjeringen.no/contentassets/78fde92c225840f68bce2ac2715b3def/no/pdfs/stm200820090041000dddpdfs.pdf>

Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode.* Fagbokforlaget

Torsteinson, H. (2021). *Individuell utviklingsplan - et hjelpemiddel i hverdagen*. I B. I. Hvidsten, *Spesialpedagogikk i barnehagen* (2. utg., ss. 61-70). Fagbokforlaget.

Wendelborg, C., Caspersen, J., Kittelsaa, A. M., Svendsen, S., Haugset, S., Kongsvik, T., & Reiling, R. B. (2015). *Barnehagetilbudet til barn med særlige behov: Undersøkelse av tilbudet til barn med særlige behov under opplæringspliktig alder*. NTNU Samfunnsforskning.

<https://www.udir.no/globalassets/filer/tall-og->

[forskning/forskningsrapporter/barnehagetilbudet til barn med sarlige behov.pdf](https://www.udir.no/globalassets/filer/tall-og-forskning/forskningsrapporter/barnehagetilbudet_til_barn_med_sarlige_behov.pdf)

Vedlegg

Vedlegg 1.

Informasjonsskriv og samtykkeerklæring

Forespørsel om å delta på mitt forskningsprosjekt om:

«Arbeid med barn med særskilte behov»

Jeg er bachelor student i barnehagelærer ved høgsolen på Vestlandet. Formålet med forskningsprosjektet mitt er å forske på hvordan pedagogiske ledere arbeider for å inkludere barn med særskilte behov. I dette skrivet vil jeg gi deg informasjon, målet mitt for prosjektet og hva det vil innebære for deg og delta i dette.

Formål:

I dette prosjektet vil jeg finne ut hvordan pedagogiske ledere arbeider for å inkludere barn med særskilte behov. Jeg har lyst å intervju deg, og stille noen spørsmål angående dette. Håper du har lyst til å være med! Jeg ønsker å intervju pedagogiske ledere, der spørsmålene omhandler begrep som inkludering og særskilte behov. Dette ønsker jeg for å lære mere om dette temaet slik at jeg stillere sterkere som fremtidig pedagogisk leder.

Hvem er ansvarlig for prosjektet?

Høgsolen på Vestlandet (Bergen).

Hva innebærer det deg å delta?

Hvis du ønsker å delta i mitt forskningsprosjekt, vil jeg bruke intervju som metode. Der jeg kommer til å utføre intervjuet over telefon eller digitalt på zoom. Jeg kommer til å ta lydopptak og notere underveis. Om behov ønsker jeg også å be deg om å stoppe å prate, slik at jeg er sikker på at jeg får notert alt jeg mener er gunstig. Intervjuet vil ca. ta 30-45 minutter.

Det er frivillig å delta

I dette forskningsprosjektet er det frivillig å delta. Om du ønsker å delta, men vil trekke deg, kan du gjøre dette uten å oppgi noen grunn. All informasjon om deg vil da bli slettet.

Deltakernes rettigheter: Du har rett til å be om innsyn på oppgaven, om du evt. ønsker at noe

vil bli forandret. Du har også rett til å begrense deg med hvilke informasjon du utgir og rett til å klage til datatilsynet. Jeg minner også på at du har rett til å bruke taushetsplikten din.

Ditt personvern – hvordan jeg oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg vil bare bruke informasjon om deg til å finne ut hvordan pedagogiske ledere arbeidere for å inkludere barn med særskilte behov. Jeg kommer ikke til å dele informasjonen med andre og vil sørge for at ingen har tilgang til informasjonen. Navnet ditt kommer også til å bli anonymisert i oppgaven, slik at ingen kan kjenne deg igjen. Jeg følger også loven om personvern.

Hva gir meg rett til å behandle personopplysninger om deg?

Jeg behandler informasjon om deg bare hvis du sier det er greit og skriver under på samtykkeskjemaet. Alt av informasjon vil bli slettet etter at forskningsprosjektet er avsluttet. På oppdrag fra Høgskolen på Vestlandet har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med: Høgskolen på Vestlandet,

- Veileder; Karoline Jangård Selliseth, Telefon: 55587052,
Epost: Karoline.Jangard.Selliseth@hvl.no
- Vårt personvernombud: Trine Anikken Larsen, Telefon: 55587682
Epost: trine.anikken.larsen@hvl.no

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med: ·
NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 53 21 15 00.

Hvis det er noe du lurer på, ikke nøl med å ta kontakt!

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig

Eventuelt student

(Forsker/veileder)

Vedlegg 2.

Intervjuguide

Bakgrunn:

- Alder?
- Hvilke utdanning har du, og når var du utdannet?
- Hvor lenge har du jobbet i barnehage?

Inkludering:

- Hva legger du i begrepet inkludering?
- Hvordan jobber du som pedagogisk leder med inkludering i barnehagehverdagen?

Særskilte behov:

- Hva legger du i begrepet særskilte behov?
- Hvilke erfaringer har du med barn med særskilte behov?

Spesialpedagogisk hjelp:

- Har dere ekstra bemanning på barn med særskilte behov?

Personalsamarbeid:

- Jobber dere sammen i personalgruppen med tanke på inkludering av alle barn?
- Hvordan arbeider du som pedagogisk leder for å inkludere barn med særskilte behov, med tanke på personalgruppen?
- Føler du at du selv har nok kunnskap om barn med særskilte behov og inkludering?

Er det noe mere du vil evt. si/utdype?

Vedlegg 3.

Godkjenning av NSD

Behandlingen av personopplysninger er vurdert av NSD. Vurderingen er: Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så lenge den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet med vedlegg den 15.11.2021, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 31.05.2022.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke behandles til nye, uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet lagrings begrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), og dataportabilitet (art. 20).

NSD vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

Ved bruk av databehandler (spørreskjemaleverandør, skylagring eller videosamtale) må behandlingen oppfylle kravene til bruk av databehandler, jf. art 28 og 29. Bruk leverandører som din institusjon har avtale med.

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilken type endringer det er nødvendig å melde: nsd.no/personverntjenester/fulle-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-endringer-i-meldeskjema

Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!